

□ Samad MOGHANIRAHIMI¹ & Ezgi Nur OKUTAN²

Kaşkayı Türkleri Üzerine: Çeşitli Açılardan Bakış

Öz: Kaşkayı Türkleri, İran'ın güneyinde Zagros Dağları'nın etekleri boyunca, yoğunlukla İsfahan, Fars ve Buşehr illerinde yerleşik olarak ve bir kısmı da günümüzde hâlâ yaylak ve kışlak bölgeler arasında konar-göçer tarzda yaşam süren bir Türk halkıdır. Bu çalışmada Kaşkayı Türkleri ve Kaşkayı Türkçesi hakkında farklı açılardan genel bir değerlendirme yapılacaktır. Çalışmanın amacı, Kaşkayı Türklerine dikkat çekmektir. İsteğimiz ise Kaşkayı Türkleri ve Türkçesi hakkında yapılan çalışmaların artması yönündedir. Çalışmada özellikle 'Kaşkayı' ifadesine yer verilmiş ve çalışma içerisinde sözcükle ilgili açıklama yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Kaşkayı Türkleri, kaşkayı Türkçesi, kaşkayı kültürü

On The Qashqai Turks: Overview From Various Perspectives

Abstract: The qashqai Turks are a Turkish people who live along the mountainside of the Zagros Mountains in the south of Iran, mostly settled in the provinces of Isfahan, Fars and Buşehr, and some of them still live in a nomadic way between the highland and wintering regions. In this study, a general assessment of qashqai Turks and qashqai Turkish will be made from different angles. The aim of the study is to attract attention to the qashqai Turks. Our desire is to increase the studies conducted on qashqai Turks and Turkish. In the study, especially the expression 'Kaşkayı' was included and an explanation was made about the word in the study.

Key Words: Qashqai Turks, qashqai Turkish, qashqai culture

GİRİŞ

Kaşkayı Türkleri, İran'ın güneyinde bulunan bazı illerde yerleşik olarak ve bir kısmı da günümüzde hâlâ yaylak ve kışlak bölgeler arasında konar-göçer tarzda yaşam süren bir Türk halkıdır. Kaşkayı Türkleri, İran'daki 40 milyon Türk nüfusunun 4 milyonunu teşkil etmektedirler. İran coğrafyasında Sümerlerden bu yana binlerce yıldır Türklerin hüküm sürdüğü bilinmektedir. Kaşkayıların çoğu sonradan mecburi göçlerle Türkistan'dan Kafkasya'ya gelmişler, uzun bir süre burada yaşamışlardır dolayısıyla Kafkas dillerinin (özellikle Azerbaycan Türkçesinin) tesirinde kalmışlardır. Bu bağlamda Kaşkayılar, Azerbaycanlıların en yakın akrabalarıdır denebilir. Köken olarak kendilerini Akkoyunlu

¹ Doktora öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Makine Mühendisliği, s.mughanli@gmail.com, 0000-0002-3737-1345

² Yüksek lisans öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili, okutannezgi@gmail.com, 0000-0001-5258-2741

Gönderilme Tarihi:.... / .... / ..... / Kabul Tarihi: 05/ 01/2022
Aktarma / Translation

www.tehlikedekidiller.com • www.dergipark.gov.tr/tdd

neslinin devamı olarak gören Kaşkayılar, 16. yüzyılın ilk yarısında, Şah İsmail Safevi tarafından güneye göç ettirilmişlerdir. Bu bölgeye geldiklerinde bir kısım *Halaç, Afşar, Bıçakçı, Baharlı, Nefer, Hamse vb.* Türk boyları da Kaşkayı toplumuna dâhil olmuştur. Özellikle Selçuklular döneminde Anadolu Türkleriyle olan yakın münasebetlere bağlı olarak Anadolu'daki bazı Türk unsurlarının da Kaşkayı toplumuna karıştığı düşünülmektedir. Yani Kaşkayı halkının içerisinde kardeş milletlerden Azerbaycan, Türkmenistan ve Özbekistan gibi çok sayıda farklı millet de mevcuttur. (Çelik, 2018). Kaşkayı Türklerinin kökeni hakkında Banguoğlu'nun görüşü, Güney İran'da yaşayan Kaşkayılar ve Aynalluların Eski Türkmenlerden olan Kalaçların soyundan geldiği ve bunların da Batı Türklerinden sayıldığı yönündedir. (Banguoğlu, 1974, s. 16). Kaşkayılar kendi içlerinde *Emele, Dere Şorlu, Seş Beyli, Farsımadan, Büyük ve Küçük Keşköllü* olmak üzere çeşitli boylara ayrılmaktadırlar. Daha küçük boylar ise *Karaçaylı, Rehimli ve Sefi Hanlı*'dır.

Kaşkayı Türklerinin dilleri olan Kaşkayı Türkçesi, Türk dilleri ve lehçeleri sınıflandırmasında Oğuz(Güneybatı) ya da Türkmen grubu olarak adlandırılan grubun içerisinde yer alır. Güneybatı Türk lehçelerinin batı grubunu Türkiye Türkçesi, Gagavuzca ve Azerice; Doğu grubunu Türkmençe ve Güney grubunu da Kaşkayıca ile Salarca oluşturur. Talât Tekin, hazırladığı Türk dil ve lehçelerinin tasnifinde Kaşkayı Türkçesini 'dağlı grubu(XII. Grup)' içerisinde vermiş ve şu şekilde açıklama getirmiştir: "Türkmençe, Horasani, Özbekçenin Harezmi-Oğuz diyalektleri, Azeri(Kaşkayı-Aynallu, Kerkük, Erbil diyalektleri ile birlikte), Türkçe(Gagavuzca ile birlikte)" (Tekin, 1989, s. 163). Aynı zamanda Tekin, ayak/dağlı(Oğuz) grubunu sözbaşı /k/ foneminin gelişimi ile asli uzun ünlülerin durumunu ölçüt olarak kullanıp her iki özelliği içeren *kāl- 'kalmak' eylemini anahtar sözcük olarak kullanmıştır ve grubu şu dört alt gruba ayırmıştır:

1. kāl- altgrubu: Harezmi Oğuz diyalektleri;
2. gāl- altgrubu: Türkmen yazı dili; Truhmen diyalekti; Horasan diyalekti;
3. gal- altgrubu: Azeri yazı dili; Kaşkayı ve Eynallu diyalektleri; Tebriz diyalekti; Kerkük ve Erbil diyalektleri; Doğu Anadolu Azeri diyalektleri.
4. kal- altgrubu: Türkçe, Gagavuz Türkçesi.

(Tekin, Ölmez, 2018, s. 164)

Doerfer de İran’da ‘Azerbaycan Türkçesi, Türkmen Türkçesi, Eynellu ve Kaşkayı dilleri’ olmak üzere dört Türk dilinin bulunduğunu, Eynallu ve Kaşkayı dillerinin Azerbaycan Türkçesine yakın olduğunu ve bunların Azerbaycan Türkçesinin şiveleri olarak da gösterilebileceğini ifade eder. (Doerfer, 1969, s. 2) Günlük hayatta kendi aralarında Kaşkayı Türkçesi konuşan Kaşkayı halkı, yaşadıkları coğrafyada ölçünlü Farsçanın eğitim ve daha birçok alanda geçerli dil olarak kabul görmesi üzerine Farsçayı da bilmektedirler. Kaşkayı Türkçesi, standart bir yazı dili geleneğine sahip olmasa da sözlü edebiyat ürünleri ve diğer folklorik öğeler bakımından oldukça zengin bir birikime sahiptir. ‘Kaşkayı Türkçesinde ortak Türkçede bulunan sekiz ünlünün yanında Türk lehçe ve ağızlarında kullanılan kapalı ê ve ağız özelliğinden kaynaklanan ā, á, â, ē, ě, ī, ĩ, í, ĭ, į, ō, ó, ò, ū, ú, ü, ũ sesleri olmak üzere 26 (yirmialtı) ünlü vardır. Kaşkayı dilinin henüz yazı diline geçmeyişi, ağızlardaki ünlü çeşitliliğini de sınırlamamıştır’ (Çelik, 1997, s. 71). Kaşkayı Türkçesi ile eser verenler arasında Türk dünyasına ve Türklük bilimine tanıtılması gereken yazar Esedullah Medanlı Hoca ve şair Mirza Mezun, ses sanatçısı ‘Furud Han Gorginpur gibi önemli sanatçılar vardır’ (Kayhan, 2019).

Aşağıdaki bölüm Mirza Mezun’a ait ‘Mübarek Gece’ adlı şiirden alıntıdır. (Kaşkayı, 1367 hicri şemsi).

Mübarek gecedir yar mehmanımdır uzansın bu gece seher olmasın.

Rovşen yüzü şem-i şebistanımdır güne de: çalması, kemer olmasın.

Kara kaşı kalamullah kafıdır koynu içi Çin ceyran nafıdır.

Etri meclis için zulfı kafıdır gul-ab sepilmesin, enber olmasın.

Müemmer saçları boynum kemendi müetter zulfları umrum pirendi.

Emmeyi kafıdır, lebleri kendi nebatı neylerim, şeker olmasın.

Kaşkayı Türkçesinin hak ettiği değeri evrensel anlamda kazanması için sanatın çeşitli alanlarında yapılan çalışmaların yanında Kaşkayı Türkçesinin gelecek kuşaklara aktarılması ve desteklenmesi adına açılan kültür evleri ve derneklere gönüllü olarak Kaşkayı

Türkçesinin öğretimi de sürdürülür. İsfahan, Şiraz, Buşehr illerinde Kaşkayı Türkçesinin öğretilmesi adına gönüllü çalışmalar yürütülmüştür.

'Kaşkayı' sözcüğünün kökeni hakkında araştırmacılar çeşitli görüşler ortaya koymuşlardır. Bunlardan en önemlisi 'Kaşkayı' sözcüğünün 'kaş' ve 'kayı' kelimelerinden meydana geldiği fikridir. Birinci parça olan 'kaş' kelimesi iki esas anlama sahiptir: 1) Öncü, başlangıç, ön bekçi. 2) Kaç- kelimesinin bozulmuş şeklidir ki bunun da iki anlamı vardır: a) Koş, hızlı - hareket et. b) Koşucu, çabuk ve hızlı. İkinci parça olan 'Kayı' kelimesi ise Oğuz Türklerinin 24 boyundan birinin adıdır. Bu görüşe göre birleşik bir sözcük olduğu düşünülen 'Kaşkayı' kelimesi şu iki anlama gelmektedir: a) Öncü, akıncı, ilerici olan Kayı kabilesi. b) Çabuk, hızlı ve hareketli Kayı boyu. Japon otomotiv üreticisi Nissan'ın 'Kaşkayı' adlı modelinin adını İran'ın Güneyinde yaşayan güçlü ve hızlı Kaşkayılardan almış olması da 'Kaşkayı' sözcüğünün anlamına işaret eden ilgi çekici bir noktadır. İran'da 'Kaşkayı' adını taşıyan bir futbol takımı da vardır (Temizel, 2007).

Kaşkayı Türklerinin Kültürüne Dair

Düğün ve Oyunlar:

Kaşkayı kültüründe düğünlerin önemli bir yeri olduğu görülür. Her halkın kendine has âdetleri vardır. Gelenek devamı olarak Kaşkayı Türkleri arasında eşler, genellikle yakın çevreden seçilir. Daha eski zamanlarda Kaşkayılarda aile üyeleri veya yakın akrabalar, erkek çocuğa bir eş aday bulurlardı. Erkek çocuğun onayı alındıktan sonra Kaşkayı Türkçesinde 'soocu(T. Savcı)' adı verilen saygın insanları kızın ailesinden olumlu cevap almaya gönderiyorlardı. Yeni zamanlarda ise gençler kendileri tanışır, anlaşır ve ailelerinin olumlu görüşlerini aldıktan sonra erkek tarafı, kız tarafına nişan için Farsça 'şal engüşter' yani şal ve yüzük götürür. Kaşkayıların kız isteme, nişan ve kına törenlerinden sonraki aşama olan geleneksel düğünleri, geniş alanda çadırlar dikilerek ve kadınların rengârenk kıyafetlerle katıldığı çok eğlenceli ortamlarda yapılır. Düğünler eski Türk düğün âdetlerine göre yapılan törenler ile benzerlik gösterir ve düğün törenlerinde at üzerinde oynanan oyunlar, ok atışları, yöresel şarkılar ve halk oyunları gibi çeşitli eğlence faaliyetleri görülür. Kaşkayıların halk oyunları ağır hayat şartlarının zorluklarını az da olsa unutturur ve Kaşkayı Türklerine anlık mutluluklar yaşatır. Kadın erkek omuz omuza ellerinde renkli mendilleriyle halay çekerler.

Kaşkayı Türkleri arasında düğünler önceden bir hafta sürerken günümüz ekonomi şartlarının el vermemesinden dolayı yalnızca bir kez düğün töreni yapılır. Düğünler için genellikle geniş ve yeşil alanlar seçilir ki oynanacak geleneksel Kaşkayı halk oyunları rahatça oynanabilsin. Kaşkayı Türkleri düğünlerde genellikle yöresel müzik aletleri olan korna, saz ve doholu kullanarak özel müziklerle birlikte erkekler için ayrı beste, kadınlar için ayrı beste çalarlar. Halk ağzında kadın oyunlarını ‘yağlık atma’ derler. Düğün bittikten sonra gelin tarafından bir veya iki kişi genelde gelinin halası veya teyzesi ona eşlik eder ve damadın evinde kalırlar. Kaşkayılar erkek egemenliğini, aile ve sülalenin devamı için önemserler. Bu yüzden de erkek çocukları ailesinin ve soyunun tüm sorumluluklarını üstlenir. Kaşkayı toplumunda eşler arası boşanma durumu çok az görülür ve bu durum aileler arasında hoş karşılanmaz.

Başka bir ortaklık olarak Kökü Orta Asya şamanlığından da daha önceye götürülen ‘aşık atma oyunu’, Anadolu’nun en yaygın oyun türlerinden biri olduğu gibi Kaşkayı Türkleri arasında da görülür. Bu yöresel törenler ve oyunlar, onların hayata karşı bakış açılarını simgelediği gibi kültürün içerisindeki birlik beraberlik duygusunu da yansıtır.

Ölüm

Düğün törenlerinin yanında, Anadolu’da görülmeyen ölüm (ve yas) törenlerinde yapılan danslara farklı kültürlerde rastlanabiliyor. Bu konuyla ilgili Metin And, farklı kültürlerde ölü için düzenlenen törenlerin her zaman bir yas töreni olarak gözükmediğini, yaşamının güzelliğini ölümün gücüne karşıt kılmak için kimi törenlerde yaşama sevinci de bulunduğunu ifade eder (And, 2019, s. 66). Garrod ise Kaşkayı Türklerini incelediği bir gezisinden elde ettiği bilgiye göre ölüm törenleri hakkında şunu söyler: ‘Türk bodunlarından Kaşkayı boyunda, ölüm ve gömülmede törenin müzikli bölümüne devrik deniyor. Bununla düğün gibi bir mutlu törenin karşısı belirtilmiş oluyor. Fakat ölen kimse yaşlı birisi ise devrik yerine rahatlama, sevinç görülüyor ve atlı, silâh atımlı gösteriler yapılıyor’ (Garrod, 1946, s. 305). Bu törenlerin amaçları ise tüm Türk boylarında da aynı olan ölmüş kişiyi onurlandırma, saygı borcunu ödeme, onu temsil etmek, avunmaya varmak, arkada kalanları ölen kişiyi öfkesinden korumak olarak biliniyor.

Kaşkayı Türkleri ‘ölüyü defnetmek’ terimi yerine, ‘toprağa tapşırmaq’ terimini kullanırlar. Ölen kişiyi toprağa tapşırmaq için gün belirlerler, dostlara haber gönderirler. Eğer ölen kişi genç ise ölüm töreninde saz ve korna gibi geleneksel Kaşkayı müzik aletleri kullanılır.

Toprağa tapşırma töreninden sonra misafirlere yemek verirler, ölen kişinin haftası için bir kez daha toplanırlar, kırkı için de bir kez daha toplanırlar. Tüm bu törenlerde genelde bir imam veya bir din adamı hüzünlü şiirler ve sözler söyler. Kaşkayı Türklerinin ölüm törenleri ve geleneklerinde de eski Türk geleneğinin izleri görülür.

Giyim

Kaşkayı erkekleri, geçmişten bu yana at binme, silah kullanma ve çobanlık yetenekleriyle ön plandadırlar. Bu sebeple Kaşkayı geleneksel erkek giyimi parçaları işlevseldir. Geleneksel erkek giyiminin en önemli parçası ise tipik taca benzer keçeden başlıklardır. Bu başlıklar dışında Kaşkayı Türklerinin şapkası iki kulaklıdır, bu şapkaya ‘nasırhani’ veya ‘doguşı’ denir. Kaşkayı kadınlarının giyimleri uzun üç, dört parça etekten oluşur. Bu eteklerin alta giyilenleri daha ucuzdur, üsttekiler ise daha pahalı ve gösterişlidir. En üste giyilen etek; boncuklarla, çiçeklerle, desenli nakış ve işlemelerle, pullarla süslenir. Kaşkayı kadınları ‘kuşağçe’ adı verilen ince, iki katlı ve parlak bir kumaştan yapılmış süslü şapkalar takarlar. Kaşkayı Türklerinin giyimini özel ve güzel kılan özellikler; kıyafetlerin çeşitliliği, gösterişi, sıcak ve soğuğa dayanıklılığı ve renkleridir. Kaşkayı geleneksel kıyafetleri, Amerika ve Kanada’da düzenlenen giyim festivallerinde birincilik derecesini almışlardır.

El sanatları ve Üretim

Ağırlıklı olarak hayvancılığı meslek edinen Kaşkayılarda koyunun yününden yapılan, geleneksel Türk tamgalarının motiflere yansıdığı el dokuması halılar önemli zanaat ürünlerindedir ve aynı zamanda Kaşkayı Türkleri için çok önemli kazanç kaynaklarıdır. Bu halılar düğünlerde de süs olarak sergilenir. Kaşkayı Türkleri genellikle keçi tüyünü kullanarak çadırlarını kendileri hazırlarlar. Keçi tüyünden siyah çadırlar misafir için, berzent cinsinden boz çadırlar mutfak için ve beyaz çadırlar gelin ve damat için kullanılır.

Kaşkayı Türkleri ve Diplomatik İlişkiler

Birinci Dünya Savaşı denilince genelde Batılıların kendi aralarında savaştıkları cepheler ve özelde ise Osmanlı İmparatorluğu’nun katıldığı cepheler akla gelmektedir. Ancak bu yazıda daha az bilinen özellikle Anadolu’nun doğusu ve Basra Körfezi’ne yakın bölgelerdeki Kaşkayıların mücadelelerine dikkat çekmek istiyoruz. Birinci Dünya Savaşı sırasında (1915-

1920 yıllarında) Kaşkaylıların Irak'ın güneyinde İngiltere'ye karşı savaşıran Osmanlı'ya yardım etmeleri önemli bir husustur. Bununla birlikte Birinci Dünya Savaşı'nda, İran'ın en zayıf dönemlerini yaşamış olmasını söylemekte fayda vardır. İran hükümeti tarafsızlığını ilan etmesine rağmen düşman orduları, İran'ın kuzeyinden ve güneyinden ülkeye girer. Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasının ardından İran, İngiltere tarafından işgal edilir. Güneyde Kaşkaylı Türkleri, birkaç kez tekrarlanan İngiltere saldırıları karşısında vatanseverlik mücadelesine devam ederler. Bu dönemde millî kahraman ilhan³ Solet Devle önderliğinde, Kaşkaylıların bölgeyi savunması İran'da Birinci Dünya Savaşı'nda yaşanan en önemli meselelerden biri olarak düşünülür. Sonrasında gelen güneydeki jandarma teşkilatlarının tutum ve davranışları, Kazerun şehrinin savunulması, Rahdari Antlaşması, Akçeşme Savaşı, Şiraz'ın muhasara edilmesi, Abade ayaklanması gibi olaylar dönemin önemli konularıdır (Temizel, 2017).

II. Dünya Savaşı yıllarında Almanya'dan İran'a gitmek isteyen Melik Mansur Han, Kaşkaylı hatıratında (Mansur Han, M., 2015) Türkiye'de ikameti ve dönemin devlet adamlarıyla yaptığı görüşmeleri hakkında bahsetmektedir. Melik Mansur Han'ın konuya ilişkin hatıratında verdiği bilgiler, Türkiye Cumhuriyeti tarih araştırmacılarının henüz dikkatini çekmemiştir. Melik Mansur Han, Türkiye'deki ikameti esnasında dönemin Başbakanı Şükrü Saraçoğlu, Dışişleri Bakanı Numan Menemencioğlu ve İran Büyükelçisi Cemal Hüsnü Taray ile gerçekleştirdiği müzakereleri kaydetmiştir. Melik Mansur Han, Başbakan Saraçoğlu'nun Kaşkaylıların dönemin devleti Pehlevi'yle yaşadığı sorun, meydana gelen millî ayaklanmalar ve giriştikleri savaşı işaret ederek kendilerinin de istemeleri durumunda Kaşkaylılara Türkiye-Suriye sınırında bir bölgenin ikamet için tahsis edilebileceğini önerdiğini kaydetmektedir. Dönemin şartları ve Kaşkaylı operasyonunda İngilizlerin pozisyonu düşünüldüğünde bu önerinin ne kadar realist olduğu tartışmalıdır. Kaşkaylılar ile ilgili başka bir önemli konu da İran petrolünün millileştirilmesine katkı sağlamış olmalarıdır. "Kaşkaylıların askerî gücü ilhanlarının vefatıyla azalmıştır. Günümüzde Daryuş Han Bahadori Kaşkaylı ilhanların torunu ve aksakalı olarak önemli bir şahsiyettir" (Mansur Han, M., 2015).

GÖRSELLER

³ İlhan: İmparator, lider.

photo : Tahereh Rokhbakhsh

SONUÇ

Kaşkaylı Türkleri, Türkiye'nin bilim, sanat ve daha pek çok alanda kaydettiği gelişmeleri yakından takip etmektedirler. Türkiye Türkçesi ile yazılmış halk türkülerini dinleyerek, Türkiye'de çekilen televizyon dizi ve filmlerini izleyerek Türkiye ile bağlarını sıkı tutmaya gayret ederler. Yine yurt dışına çıkmak isteyen bir Kaşkaylı Türkünün ziyaret etmek için ilk tercih edeceği ülke, hem dil ve kültür hem de gönül yakınlığı sebebiyle Türkiye'dir. Kaşkaylı halkı arasında bilinen Dede korkut, Köroğlu, Nasrettin Hoca, Aslı ve Kerem gibi Türkiye ile ortak kültürel miraslar da tüm Türk dünyasını birleştirici özelliğe sahiptir. Kaşkaylılar, kültürel

ve millî zenginliklerinin çoğunu korumalarına rağmen temel olarak yaşam tarzlarından ve tarihî süreçte yaşadıkları olayların sonuçlarından kaynaklanan sorunlar nedeniyle günümüzde eğitim, ekonomi ve dil gibi alanlarda da çeşitli problemlerle karşı karşıyadırlar. Bu sorunların çözüme kavuşmasının, Türkiye'nin de öncülük etmesiyle gençlere eğitim imkânlarının sağlanması, medyada ortaklıkların kurulması, turistik etkileşimin karşılıklı artırılması, akademik araştırmalar ve ekonomik iş birliklerine destek verilmesi gibi yollarla mümkün olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- And, M. (2019). *Oyun ve Bügü*. İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Banguoğlu, T. (1974). *Türkçenin Grameri*. İstanbul: Baha Matbaası.
- Çelik, M. (1997). *Kaşkayı Türkçesi (Giriş-İnceleme-Metinler-Sözlük)*. Doktora Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Çelik, M. (2018). Kaşkayı Türkleri. Türk Tarihi ve Kültür Araştırmaları. 5-29.
- Doerfer, G. (1969). İran'daki Türk Dilleri. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten. C.17, S. 1-11.
- Garrod, O. (1946). The Kaşkayı Tribe of Fars. Royal Central Asian Journal. XXXIII, s. 305.
- Qaşqayı, M. M. (1367 hicri şemsî). *Mirza Mezun Qaşqayı Şiirleri*. (haz. Şahbaz Şahbazi). Şiraz: Şiraz Mostafavi Yay.
- Kayhan, S. (2019). Kaşkayı Türklerinde Düğün Gelenekleri. Sosyo-Politik Çalışmalar ve Saha Araştırmaları Merkezi.
- Mansur Han, M. (2015). *Melik Mansur Han-ı Kaşkayı'nın Siyasi Hatıratı*. (haz. Bayat, K. ve Nasiri Tayibi). Tahran: Nâmek Yay.
- Temizel, A. (2007). *Kaşkayı sözlüğü: Kaşkayı Türkçesi –Farsça sözlük*. Türkiyat Araştırmaları Dergisi. 1386. 473-479.
- Temizel, A. (2017). Birinci Dünya savaşında İran'da Kaşkayı Türkleri'nin mücadelesi. Oğuz-Türkmen Araştırmaları Dergisi. 81-96.
- Tekin, T. (1989). Türk Dili Dialektlerinin Yeni Bir Tasnifi. Erdem. 5 (13), s. 141-168.
- Tekin, Ölmez. (2018). *Türk Dilleri –Giriş-*. Ankara: BilgeSu Yay.